

Selçuk Mûlayim, Prof.Dr.

1946 yılında Denizli’de doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nden mezun oldu (1972). Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü’ne asistan olarak atandı (1977); ardından doktoraını tamamladı (1978). Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi’nde 1984 yılında doçent, 1991’de profesör oldu. Aynı üniversitede öğretim üyesi iken 2013 yılında emekliye ayrıldı.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Yayın No. 1025

İSAM Yayınları 72

Temel Kültür Dizisi 23

© Her hakkı mahfuzdur.

**SİNAN bin Abdülmennan
-Bir Dünya Mimarının Hayat Hikâyesi,
Eserleri ve Ötesi-
Selçuk Mûlayim**

İSAM.
YAYINLARI

TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)
tarafından yayına hazırlanmıştır.
İcadiye-Bağlarbaşı Cad. 38 Üsküdar/İstanbul
Tel. 0216. 474 08 50
www.isam.org.tr yayin@isam.org.tr

Bu kitap
Türkiye Diyanet Vakfı Mûteveli Heyeti’nin
28.12.2004 gün ve 1163 sayılı kararıyla basılmıştır.

Birinci Basım: Haziran 2010
Üçüncü Basım: Ekim 2021
ISBN 978-625-8023-12-1

TDV
YAYIN MATBAACILIK TİC. İŞLETMESİ

Basım, Yayın ve Dağıtım
TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşl.
Ostim OSB Mahallesi, 1256 Cadde, No: 11
Yenimahalle/Ankara
Tel. 0312. 354 91 31 (pbx) Faks. 0312. 354 91 32
bilgi@tdv.com.tr
Sertifika No. 48058

Mûlayim, Selçuk
Sinan bin Abdülmennan -bir dünya mimarının hayat hikâyesi, eserleri ve ötesi- / Selçuk
Mûlayim. – 3. bs. – Ankara : Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2021.
276 s. ; fot. ; 19,5 cm. – (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ; 1025. İSAM Yayınları ; 72.
Temel Kültür Dizisi ; 23)

Dizin ve kaynakça var.
ISBN 978-625-8023-12-1

İçindekiler

Kısaltmalar	• 6
İkinci Baskı İçin	• 9
Önsöz	• 11
Sinan Kaynağı	• 13
Yüzden Artık Ömür Sürdü	• 23
Sosyolojik Mimari	• 89
Mekân Algısı	• 135
Yapı Sanatının Süreçleri	• 163
Dünya Durdukça	• 199
Sinan Çağı Kronolojisi	• 237
Notlar	• 251
Kaynakça	• 259
Dizin	• 267

Kısaltmalar

a.e.	aynı eser
a.mlf.	aynı müellif
çev.	çeviren
d.	doğumu
der.	derleyen
DTCF	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
ed.	editör
Ed. Fak.	Edebiyat Fakültesi
haz.	hazırlayan
<i>JSAH</i>	<i>Journal of the Society of Architectural</i>
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
İÜ	İstanbul Üniversitesi
Ktp.	kütüphane, kütüphanesi
nr.	numara
s.	sayfa
<i>SF</i>	<i>Servet-i Fünûn</i>
sy.	sayı
trc.	tercüme eden

Teşekkürlerim

Müsveddeleri baştan sona okuyarak düzeltmeleri yapan meslektaşım Elif Kök'e, çizimlerinden yararlandığım meslektaşlarım Mustafa Sürün ve Aziz Doğanay'a, eski harfli metinlerin okunmasında yardımcı olan Aras Neftçi, Osman Gazi Özgüdenli, Sitare Turan Bakır, Selman Can'a, kitabın her iki baskısını dikkatle okuyarak düzelten Sema Doğan ve Ali Rıza Özcan'a.

İkinci Baskı İçin

Sinan bin Abdülmennan, 2010 yılının bahar aylarında yayımlandıktan sonra, bu baskı üç yıl içinde tükendi. Sinan bilgilerinin sahiplerine ulaşmasıyla birlikte, aradan geçen zaman boyunca konu, farklı ortamlarda çeşitli yönleriyle gündeme gelirken bazı ayrıntılar zenginleşti, bir anlamda Osmanlı mimarisiyle birlikte toplum yapısı da irdelendi. İtiraf etmeliyiz ki bir yandan Mimar Sinan'ın kayıp kafatası yanında büyük ustanın gönül hikâyeleri her zamankinden çok, fazlasıyla konuşulur oldu; bize susmak düştü.

Kayıp kafatası, fıkıh ile siyasal antropolojinin kavşak noktasında, televizyon programlarının can simidi olmaya devam ederken, Kanûnî Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimah'ın adı fazlaca öne çıkarıldı. Kimi zaman bir tragedya kahramanı, bir başka yerde sıradan insana dönüştürülen Sinan, hiç yoktan yaratılan aşk, gizem ve ölüm üçgenleri içine alındı. 2012 ve 2013 yılları boyunca yayımlanmış olan tarihî romanlar ve filmlerin bir kısmında anakronik düşüklükleri, yersiz ve uygunsuz yakıştırmaları hemen farketmek mümkündür. Bundan seksen yıl kadar önce Burhan Âsaf, *Servet-i Fünûn*'daki (5 Nisan 1934, s. 289) yazısında şunları söylüyordu: “Bir millî film müessesemiz olsa idi, bütün sinemalarda izahlı olarak onun sayısız eserleri arasında dolaşacaktık.” Teknolojiyi son sınırlarına kadar kullanabilen Türk sinemasının bu amaca ne derecede ulaştığına karar vermek güç!

Bu bağlamdaki olumlu gelişmelerden birkaçını satırbaşları halinde vermek isteriz. S. Sevinç, *Vatan* gazetesinin 11 Temmuz 2010 tarihli baskısında “Atatürk’ten Sinan’a Veda” başlıklı yazısıyla kitabımızı tanıtırken, *Daily News*’te (Weeks’s End, July 10-11, 2010) V. Ziflioğlu “Turkish Professor Plumbs Mystery of Architect” başlıklı yazısında, yine kayıp kafatasının öyküsünden yola çıkarak Sinan bin Abdülmennan’dan söz etmekteydi.

İslâm Araştırmaları Dergisi’nde (sy. 24, İSAM, İstanbul 2010, s. 233-235) yer alan “Sinan bin Abdülmennan” başlıklı yazısıyla gerçek bir historiografi sunuşu yapan A. Sezgin, eleştirileri, tereddütlerimi ve aklımdaki bazı soruları yeniden gündeme getirdiği için çok yararlı oldu.

Üniversitelerin konuya ilgi duymaları, Osmanlı mimarisine ilişkin sorunların akademik boyutta temellendirileceği hususunda umut veriyor. Mimar Sinan Üniversitesi bünyesinde 1983 yılında kurulmuş olan Mimar Sinan Araştırma Merkezi, büyük ustaya ait her türden bilgi, belge ve birikimi bir araya getirmeyi sürdürdüğü gibi, her yıl yaptığı etkinliklerle konuyu canlı tutuyor. İlerleyen çalışmaların müze merkezli bir ortamdan yaşamaya devam etmesi planlanıyor.

Bir başka girişimin Marmara Üniversitesi’nden gelişini beni büsbütün sevindirdi. Üniversite rektörlüğü, Sinan’ı anma gününde ilgililere dağıtılmak üzere bir Mimar Sinan bibliyografyası isteyince, bu işi üstlendim ve büyük mimar üzerine kim, nerede ne yazdıysa hepsini bir araya getirip bir kitap hazırladım. Böylece, sayısı yüzleri aşan birikim bir kitap haline gelerek ortaya çıktı.

Özet ve sonuç olarak, kitabımı yeni baskıya hazırlarken düşüncelerimizin özü değişmedi, yeni bulgu ve belgeler öncekileri büsbütün pekiştirdi.

Selçuk Mülayim
Mecidiyeköy, 2013

Önsöz

Tarih, özetle bir tek şeyi anlatıyor: Kazananlar ve kaybedenler. Ne var ki, bazan bir trajedi, kimi zaman da bir oyun gibi anlatılan bu olaylardan geriye somut işler kalmadıysa, tarih de belgeler de inandırıcılığını kaybediyor. Buna karşılık sanat tarihi, tarihin bir şubesi olmakla birlikte, dünden bugüne ulaşabilen yapıları tekrar gündeme getirdiğinden, geçmişle elle tutulabilir somutlukta yeniden yaratabiliyor.

Yüzlerce değil, binlerce defa yazılmış bir konuyu yeniden ele alırken, genç araştırmacıların ruhlarında yankılanacağını umduğum bir tazelik arayışı içindeydim. Büyük ustanın kişiliği çevresinde örülen bir efsanenin sadece kitap sayfalarında okunabilecek bir şey olmadığını da bu süreçte farkettim. Gerçek şu ki, toprak üzerinde yükselen kesme taşların vücuda getirdiği mimariye dokunabildiğimiz ölçüde Sinan'la da yoğun bir bağlantıya geçebileceğiz.

Size sunduğum bu küçük araştırmaya son noktayı koyarken şunu bir kez daha anladım: Sinan'ın çok gerisindeyim. Büyük ustanın aslında ne yaptığını kavramam daha uzun yıllar alacak, ama bu rüya sürdükçe başka adımlar atabileceğimi düşünüyorum.

Bu kitabın hazırlanması sırasında pek çok meslektaşımın destek aldım; ama her şeyden önce bu birikimin, elinizde tuttuğunuz şekliyle ortaya çıkmasını sağlayan İslam Araştırmaları Merkezi'ne teşekkür ederim.

Selçuk Mülayim